

Richard Dawkins - Boží blud. Kapitola 5. - Kořeny náboženství

Darwinovský imperativ

Náboženství je nákladné a výstřední – příroda eliminuje každou marnotratnost. Ač se to tak nemusí často zdát, tak za vším, co se v přírodě děje, je nějaký účel. Přírodní výběr trestá plýtvání časem a energií (přirovnání k antingu u sojek). Přírodní výběr když cítí, že je něco špatně, upřednostní jiného jedince. Úvaha je zde o tom, jestli to taktéž není s náboženstvím...že je nám zkrátka k něčemu zapotřebí. Tisícům lidí ale náboženství nic nepřinášelo (války, mučení apod.). K čemu je tedy náboženství? Kmeny na Papue Nové Guiney jsou schopni přežít ve velmi těžkých podmínkách, přesto svůj život otravují něčím tak primitivním jako je náboženství. „*Náboženské chování lze nazvat lidskou univerzálií stejně jako např. chování heterosexuální. Obě tyto generalizace připouštějí jednotlivé výjimky, ale u všech takových výjimek je až příliš dobře jasné, od jakého pravidla se odchylyly*“. Z darwinovského hlediska je sexualita vysvětlitelná snadno (děti), ale co náboženství?

Přímé výhody náboženství

Teorie o funkčnosti náboženství jako léku na stres – placebo ale působí stejně. „*Těžko např. uvěřit, že zdravotní stav je zlepšován téměř neustálým pocitem morbidní viny, který pociťují římsí katolíci vybavení obvyklou lidskou křehkostí a méně než obvyklou inteligencí.*“ Autor dále teorii o funkčnosti náboženství jako léku na stres popírá. Stejně tak popírá teorii o tom, že je nám náboženství útěchou. Hledá ultimátní otázku (i kdyby se našlo místo v mozku, kde je „centrum Boha“, tak se dál ptá, proč se toto centrum vlastně vyvinulo – darwinistické).

Skupinový výběr

Někteří teoretici mají za to, že náboženství přežilo podle myšlenky skupinového výběru – některé zbožnější skupiny přežily a ty méně zbožné ne (bratrská láska). Např. teoreticky – když mezi sebou válčí dva kmeny a jeden je více zbožný, tak mu nevádí zemřít mučednickou smrtí a proto bojuje beze strachu a lépe – pak plodí další dceřiné kmeny, které jsou stejně zbožné, a tím pokračuje linie. Autor nepodporuje. Autor popírá na příkladě – v tom kmeni bude jeden, který nebude zbožný a bude se držet vzadu (užije té výhody, že spíše zabijí jeho soukmenovce) a tento neznaboh bude stejně tak dále plodit své potomky a v dalších generacích budou sklony k mučednictví slábnout. Teoriím skupinového výběru vždy hrozí rozklad zevnitř.

Náboženství jako vedlejší produkt něčeho jiného

Náboženství nemusí mít samo o sobě takový význam pro přežití, ale může to být vedlejší produkt něčeho, co význam pro přežití má. Například můry se „sebeobětovávají“, když vletnou do svíčky a nechají se uhořet, ale důvod je ten, že se jejich zrak řídí světlem Slunce nebo Měsíce (pod nějakým úhlem dopadne světlo do jejich oka a oni toho využívají jako kompasu) – světlo svíčky je poté tedy zmate. Obvykle je to pro ně tedy užitečné, ale ve výjimečných případech jim to způsobí smrt. Stejně tak kvůli náboženství umírají tisíce lidí a my se ptáme proč (dost možná se ptáme špatně). Možná že náboženství je vedlejší produkt něčeho jiného co je užitečné a my si to tedy jen špatně vykládáme. Příklad – děti vychováváme tak, že jim vštěpujeme nějaké vzorce chování a oni se jimi řídí – občas se to ale může zvrtnout. Jako děti všem „rozkazům“ slepě nasloucháme. (podobství o vojácích slepě poslouchající každý rozkaz – velitel dal rozkaz pochodovat a nevyšiml si projížďejícího vlaku, který vojáky zabil). Stejně tak počítače – nedokážou rozpoznat jaké rozkazy jsou špatné. I toto slepé plnění rozkazů má např. u dětí ale svou výhodu co se týče evoluce...možná že náboženství funguje stejně. Nerozpoznáváme dobré rady od špatných a možná proto občas náboženství způsobuje zlo. I náboženští představitelé občas využívají toho, že dětská mysl je snáz ovlivnitelná a proto se snaží člověka přivést na víru již v brzkém věku. A kdo v té či oné víře nevyrostá, tomu připadají ostatní víry divné.

Psychologická predispozice náboženství

- stejně jako se v průběhu let měnily naše tělesné predispozice tak se mění i to jak myslíme - dle evoluční psychologie nám i toto pomáhá v boji o přežití

1. Náboženství jako vedlejší produkt

- Paul Bloom považuje právě náboženství jako vedlejší produkt toho, že děti (ale i lidé obecně) mají přirozený sklon k tomu vnímat svět pomocí:

A. dualismu

- dualista - rozlišuje mezi hmotou a myslí - jsou to dvě oddělené entity
- monista - naproti tomu věří jen v hmotu, jejímž projevem je i mysl a jedno bez druhého nemůže existovat, kdežto dualista by byl toho názoru, že hmota a mysl mohou fungovat i odděleně.

B. teleologie

- dalším důvodem pro lepší přijímání náboženských představ je také fakt, že děti svět vnímají **teleologicky**, teda že všechno je zde za jakýmsi účelem (mraky jsou k pršení, ostré kameny jsou zde proto aby se o ně mohla poškrábat zvířata)

- vrozený dualismus a teleologie nás tak (a děti obzvláště) predisponuje ke snažšímu přijetí náboženství později (stejně jako můří kompas můru nasměruje omylně ke světlu)

- jednodušeji tak chápeme **oddělení naší duše a těla**, stejně jako že se náš odhmotněný duch po naší smrti přesune někam jinam. Teleologie nám zase říká, že všechno má jakýsi účel - zde pak lépe chápeme existenci **božího účelu** za vším co se děje.

2. Předpovídání událostí jako klíč k přežití

- **Dawkins se ptá, jak nám mohlo náboženství pomoci v boji o přežití a projít tak přírodním výběrem?**

- když se snažíme pochopit, jak věci fungují, často se dopouštím zjednodušeného uvažování - umožňuje nám to rychleji se rozhodnout a jednat.

- postoj intencionální

- používá se hlavně při situacích, kde je třeba rychle reagovat. Dané věci přisoudíme myšlení, nějaký záměr a podle toho se i rychleji rozhodujeme (u tygra neřešíme za jak dlouho se může jeho pracka zvednout od povrchu, ale spíše to, že nás chce sníst)

- intencionální postoj nám pomáhá lépe a rychleji odhadnout chování našich potenciálních partnerů či nepřátel - tedy je přímo spojený s naším bojem o přežití

- detekujeme činitele tam, kde žádní nejsou. Připisujeme jim úmysly a zároveň tím spatřujeme zlomyslnost či laskavost, tam kde možná ani není.

3. Iracionální láska - Dawkins zde tvrdí, že iracionální náboženství je jen vedlejší produkt zamilovanosti

- zamilovat se do jednoho partnera - z hlediska přírody užitečné, ale zamilovat se do boha? To už příliš užitečné není

- ^x stálost názorů je z hlediska boje o přežití výhodná (a náboženství podporuje tuto stálost)

- **sebeklam** - lidé vytěsňují to, co se jim nehodí (co jim přijde negativní) i to je dobrý předpoklad pro boj o přežití

4. Selektce

- Náboženství, stejně jako jednotlivé jazyky či akcenty se časem proměňují a podléhají určité selekci

- podle Dawkinse nám náboženství nejspíše opravdu pomáhá v dnešním světě přežít, děje se tak nejspíš s pomocí přírodního výběru ale i inteligentního designu

Je třeba si uvědomit, že „hodnota“ zde znamená pouze schopnost přežít a šířit se. Neznamená to, že si zaslouží pozitivní hodnotový soud - že nejde o něco, na co bychom měli být lidsky pyšní.

- **náboženské myšlenky se šíří lépe z toho důvodu, že jsou atraktivní k vyprávění a dalšímu předávání a zároveň dobře sedí s naší psychologickou predispozicí (dualismus, teleologie)**